

Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení¹⁾

Doc. JUDr. Marek FRYŠTÁK, Ph.D.,
Právnická fakulta, Masarykova univerzita v Brně

I.

Dokazování jako procesní činnost velmi úzce souvisí s *kriminalistikou*²⁾. Ta jako forenzní disciplína vypracovává metody a postupy k odhalování, předcházení a vyšetřování trestné činnosti, v rámci kterých aplikuje poznatky přírodních a technických věd za účelem jejich využití v boji se zločinem³⁾.

Kriminalistika slouží k ochraně občanů a státu před trestnými činy tím, že zkoumá zákonitosti vzniku, trvání a zániku kriminalistických stop, soudních důkazů a kriminalisticky významných informací a na základě toho vypracovává metody, postupy, operace úspěšného odhalování a předcházení trestné činnosti.⁴⁾ Trestní právo hmotné a procesní je s kriminalistikou spojeno tím, že vyme-

zuje jeden z hlavních objektů poznání, a to trestný čin.⁵⁾

Kriminalistické postupy a metody se přímo projevují při vyhledávání, zajišťování a využití různých důkazních prostředků. Trestní řád⁶⁾ neupravuje používání všech kriminalistických metod ani nestanoví postup při uplatňování taktických postupů a technických prostředků, které se používají v kriminalistice. Ve vztahu k provádění důkazů pouze upravuje některé zásadní a závazné postupy, které jsou obecně relevantní⁷⁾ a jsou vždy závazné i pro kriminalistické metodické a takticko-technické postupy. Kriminalistické metody, postupy a technické prostředky se formují, realizují a uplatňují v mezích, které jsou stanoveny právě trestním řádem. Jejich procesní úpra-

¹⁾ Uvedený příspěvek byl zpracován v rámci řešení projektu specifického výzkumu na téma „Možnosti adjustace trestního řízení specifické kriminalitě (MUNI/A/1264/2014)“.

²⁾ Kriminalistiku lze charakterizovat jako samostatný vědní obor, který zkoumá a objasňuje zákonitosti vzniku, zániku, vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky významných skutečností a vypracovává metody, postupy, prostředky a operace v zájmu úspěšného odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.

³⁾ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. 2. přep. a dop. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2004. 608 s. nebo ke vztahu kriminalistiky a trestního řízení blíže v MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přep. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. s. 17 a 375, JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013. Praha: Nakladatelství Legex, 2013. s. 29 nebo ČENTĚŠ, J. a kol. Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná část. 2. vyd. Šamorín: Nakladatelství Heuréka, 2012, s. 31.

⁴⁾ PORADA, V. a kol. Kriminalistika (úvod, technika, taktika). Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 14 nebo MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. 2. přep. a dop. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2004, s. 6.

⁵⁾ STRAUS, J. a kol. Úvod do kriminalistiky. 3. vyd. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 43.

⁶⁾ Zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, dále v textu jen „TrŘ nebo trestní řád“.

⁷⁾ Např. v § 93 odst. 2 TrŘ je uvedeno, že má-li se výsledkem zjistit totožnost nějaké osoby nebo věci, vyzve se obviněný, aby ji popsal, teprve pak mu má být osoba nebo věc ukázána, a to zpravidla mezi několika osobami a několika věcmi téhož druhu.

va je často pouze rámcová a jejich podstatná část není v trestním řádu vůbec upravena.⁸⁾ Z toho nelze ale dovozovat, že pokud určitá kriminalistická metoda není v trestním řádu upravena, je nezákonná, a proto z procesního hlediska nepřipustná.⁹⁾

Za zákonné a pro praxi přípustné lze označit jen ty kriminalistické, resp. *kriminalisticko-taktické metody*¹⁰⁾, které splňují všechny níže uvedené požadavky¹¹⁾:

- nejsou trestním řádem výslovně zakázány a vycházejí především z jeho základních zásad;
- získáváme pomocí nich nové nebo prověřujeme již zjištěné, z trestněprávního hlediska důležité skutečnosti;
- při jejich provádění jsou dodržovány trestním řádem výslovně stanovené záruky zajištění zákonnosti provádění podobných, v trestním řádu výslovně uvedených úkonů¹²⁾;
- hodnověrnost jimi dokázaných skutečností je možno kdykoliv prověřit včetně prověření jinými, v zákoně výslovně uvedenými důkazními prostředky;

- jimi dokazované skutečnosti a zákonnost postupu je možné hodnotit podle všeobecně platných zásad trestního řízení;
- jsou přísně vědeckého charakteru, jsou tedy objektivně způsobilé vést k poznání objektivní pravdy v trestním řízení.

Kriminalistické metody mající přírodovědný, technický, taktický a metodický charakter se tak uplatní převážně v přípravném řízení, ale mnoho jejich poznatků je použitelných i v řízení před soudem, zejména při provádění a hodnocení důkazů¹³⁾. Správná aplikace kriminalistických poznatků je mnohdy nezbytným předpokladem pro zjištění pravdy v trestním řízení¹⁴⁾.

Nyní je třeba podívat se na to, jak se bude posuzovat zákonnost důkazu získaného při použití takové kriminalistické metody. Kritéria posuzování zákonnosti, která jsou stále použitelná a aplikovatelná, u nás nejkomplexněji již v roce 1982 zpracoval B. Repík, podle něhož *lze zákonnost důkazu posuzovat z těchto hledisek*¹⁵⁾:

- zda byl důkaz opatřen z pramene, který stanoví, popřípadě alespoň připouští zákon;

⁸⁾ Velmi často jsou upraveny např. v interních aktech řízení Policie České republiky, jako je např. závazný pokyn č. 100/2001 nebo závazný pokyn č. 250/2013.

⁹⁾ Např. odběr a porovnání pachových stop metodou pachových konzerv nejsou v trestním řádu upraveny, a přesto jsou dnes v praxi běžně používány. Stále se ale můžeme ve vztahu k jejich použití v trestním řízení setkat s určitými pochybnostmi – např. ROMAN, Š. K problematice využití tzv. pachových konzerv v trestním řízení. Bulletin advokacie. 1996. č. 8, s. 20–25.

¹⁰⁾ Dále v textu jen „kriminalistické metody“.

¹¹⁾ PJEŠČAK, J. a kol. Kriminalistika. Bratislava: Nakladatelství Obzor, 1981. s. 41.

¹²⁾ Zejména záruky na zabezpečení práva obviněného na obhajobu.

¹³⁾ JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013. Praha: Nakladatelství Legex, 2013. s. 29–30. Ve vztahu k použití kriminalistických metod v trestním řízení dále srovnej BALÁŽ, B., PALKOVIČ, J. Dokazování v trestním konání. Teoretická a praktická část. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2005. s. 29.

¹⁴⁾ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přep. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 13.

¹⁵⁾ REPÍK, B. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen–září 1982, s. 125–126.

- zda byl důkaz opatřen a proveden procesním subjektem k tomu zákonem oprávněným;
- zda byl důkaz opatřen a proveden v tom procesním stadiu, v němž je příslušný procesní subjekt podle zákona oprávněn opatřovat a provádět důkazy v procesním smyslu, tj. takové důkazy, které mohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním stíhání, zejména pro rozhodnutí soudu;
- zda opatřený a provedený důkaz se týká předmětu dokazování v daném procesu, tj. zda se týká skutku, o němž se řízení vede, popřípadě otázek, o nichž lze a je třeba dle zákona v souvislosti s tímto skutkem v řízení rozhodnout;
- zda byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který stanoví, popřípadě připouští zákon.

Z výše uvedeného vyplývá, že zákonnost důkazu je určena jeho subjektem a předmětem dokazování, stadiem procesu, v němž se dokazování provádí, prameny důkazu a způsobem dokazování. Jak správně kriticky upozorňuje A. Nett, „...česká trestněprávní nauka v zásadě redukuje zákonnost důkazu pouze na zákonnost způsobu jeho opatření a provedení“¹⁶⁾. S tím lze souhlasit, protože se v tomto případě jedná o skutečně velmi zúžený náhled.

Přesto, že uvedené požadavky pro použití kriminalistických metod a posuzování zákonnosti důkazů jsou stanoveny zcela jednoznačně, setkáváme se v praxi s tím, že některé kriminalistické metody jsou stále v praxi přijímány dosti nejednoznačně a skepticky. Úkonem, který v praxi dlouhodobě vyvolává řadu diskusí, je *použití pa-*

chové stopy, sejmuté dle § 114 TrŘ (prohlídka těla a jiné podobné úkony), jako důkazu v trestním řízení, a proto bych se mu dále chtěl ve svém článku detailně věnovat.

II.

Metoda pachové identifikace je metodou kriminalistické techniky založená na poznání, že každá osoba je nositelem svého individuálního pachu, který je geneticky podmíněn a je stálým projevem jeho životních funkcí. Přestože to není primárním cílem mého článku, podívejme se nyní alespoň stručně na to, jak se v praxi tato metoda realizuje. Rozlišování pachů se provádí za účelem identifikace individuálního pachu osoby s jím vytvořenou pachovou stopou na místě činu.

Služební pes vyloučí nebo označí v krátkém časovém úseku větší počet pachových vzorků osoby a otisků pachových stop. Před zahájením pachové identifikace jednotlivých pachových vzorků osoby a otisků pachových stop provede psovod-specialista kontrolu náhodné zajímavosti, kdy do řady pachových konzerv umístí cvičnou pachovou konzervu. Pokud po načichání pachu ze srovnávací cvičné pachové konzervy služební pes označí pouze cvičnou pachovou konzervu srovnávanou umístěnou v řadě pachových konzerv, je náhodná zajímavost vyloučena. Jestliže služební pes označí pachovou konzervu z žádaného případu umístěné v řadě pachových konzerv, nesmí být tato pachová konzerva k další pachové identifikaci použita. Po načichání pachu ze srovnávací pachové konzervy nebo ze srovnávacího pachového snímače držného ve sterilizovaném nástroji načichává služební pes nacvičeným způsobem jednotlivé srovnávané pachové konzervy a provádí rozlišení pachů, přičemž nacvi-

¹⁶⁾ NETT, A. Plody z otráveného stromu. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 43.

čeným způsobem označí pachovou shodu mezi srovnávacím a srovnávaným pachem. Porovnávání pachové konzervy zakládá na jednotlivá místa psovod-specialista provádějící pachovou identifikaci. Ten dále také mění jejich pořadí v řadě a pokračuje ve srovnávání pachů. Označí-li služební pes srovnávanou pachovou konzervu, je tato umístěna psovodem-specialistou po novém roznesení pachových konzerv na jiné místo a srovnávání pachů se opakuje. Je-li stejná srovnávaná pachová konzerva označena stejným služebním psem opakovaně třikrát, je ztotožnění porovnáváných pachů průkazné. V případě, že služební pes srovnávanou pachovou konzervu jednou neoznačil, srovnávání pachů se opakuje. Neoznačí-li srovnávanou pachovou konzervu ani podruhé, pachová shoda nebyla zjištěna a porovnání je negativní. Na závěr provedeného porovnání zpracuje psovod-specialista odborné vyjádření o provedené pachové identifikaci.¹⁷⁾

*Metoda pachové identifikace*¹⁸⁾ se v rámci dokazování používá nejvíce v případech vražd, ublížení na zdraví, loupežných přepadení či násilných trestných činů mravnostního charakteru. Je využívána i v případě výskytu nástražných výbušných systémů, pokud nedošlo k jejich iniciaci, nebo u anonymních písemností týkajících se vydírání, omezování osobní svobody nebo únosů. Lze ji použít i v případech politicky motivovaného terorismu¹⁹⁾.

Zásadní výhrada k použití pachové stopy jako důkazu spočívá v nemožnosti zjištěné poznatky jiným kvalifikovaným způsobem přezkoumat. Navíc kladný výsledek porovnání nezaručuje, že určitá osoba spáchala trestný čin, ale je možné z něj dovozovat jen to, že se dostala do kontaktu s předmětem, z něhož byla stopa sejmuta, pokud nenastal případně přenos pachové stopy.

Pokud jde o vlastní provedení pachové zkoušky, bývá poukazováno na možnost ovlivnění nevhodným řazením pachových konzerv, senzibilitou psa reagujícího na člověkem nepostřehnutelné podněty, jakou jsou např. změny v chování psovoda při procházení kolem zájmové konzervy, existencí zájmového pachu či nervozitou psa nebo psovoda²⁰⁾.

Z uvedeného důvodu se k možnosti použití pachové stopy jako důkazu několikrát vyjádřil i Ústavní soud. Ten nijak nezpochybňuje obecnou věrohodnost samotného důkazu pachovou zkouškou, přestože tento důkaz trestněprávní teorií a praxí nebývá přijímán jednoznačně a bezvýhradně. Na základě tohoto důkazu je možno pouze dospět k závěru (jak jsem již uváděl výše), že se určitá osoba v blíže neurčené době s největší pravděpodobností nacházela na určitém místě. Nelze z něj ale jednoznačně a bez důvodných pochybností dovodit, že se právě tato osoba dopustila určitého trestného činu²¹⁾.

¹⁷⁾ Dále srovnej In Pokyn ředitele Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky č. 9/2009 ze dne 1. 7. 2009, k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při plnění úkolů na úseku služební kynologie, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁾ STRAUS, J., KLOUBEK, M. Kriminalistická odorologie. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 184 s.

¹⁹⁾ KLOUBEK, M., NOVÁK, P. Metoda pachové identifikace prostřednictvím speciálně vycvičeného psa, aktuální stav a prognóza. Kriminalistika. 2005, č. 1, s. 8.

²⁰⁾ ROMAN, Š. K problematice využití tzv. pachových konzerv v trestním řízení. Bulletin advokacie. 1996, č. 8, s. 22.

²¹⁾ Nález ÚS ze dne 4. 3. 1998, sp. zn. I. ÚS 394/97, publikovaný ve Sbírce nálezů a rozhodnutí N 28/10 SbNU 179 [online]. [cit. 07-07-2015]. Dostupné z: <<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=29514&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

Obdobně se vyjádřil Ústavní soud i v dalším svém rozhodnutí, kde konstatoval, že nezpochybňuje obecnou věrohodnost důkazu pachovou zkouškou. Na základě tohoto nepřímého a svou povahou podpůrného důkazu je však možno pouze dospět k závěru, že určitá osoba se v blíže neurčené době s největší pravděpodobností na určitém místě nacházela, nelze z něj však jednoznačně a bez veškeré pochybnosti dovodit, že právě ona se dopustila trestného činu. K tomu, aby bylo možno rozhodnout o vině a trestu, je třeba, aby *řetězec důkazů nevykazoval mezery a nevyvolával důvodné pochybnosti*²²⁾. Přestože se v případě pachové stopy jedná o ex post nepřezkoumatelný důkaz, lze s ním v trestním řízení zacházet jako s důkazem podpůrným, který doplňuje a případně uzavírá celý důkazní řetězec na sebe navzájem navazujících a vzájemně se doplňujících důkazů²³⁾.

I přes výše uvedená rozhodnutí Ústavního soudu je každopádně stále sporné, zda výsledky pachového porovnání psem jsou přípustné jako důkaz. Pokud již jsou jako důkaz připuštěny, tak zásadně jako důkaz nepřímý a podpůrný. Konečné rozhodnutí o přípustnosti a hodnocení tohoto důkazu však v konkrétním případě vždy přísluší pouze na soudu, který v uvedené věci rozhoduje.

IV.

V praxi, ale i v odborné literatuře se v souvislosti s pachovou stopou a jejím posuzováním jako důkazu objevují názory, aby

zvláštní způsoby dokazování upravené v § 104 a a násl. TrŘ byly doplněny o nové ustanovení týkající se výhradně tzv. „pachové zkoušky“, případně aby tato zkouška byla zařazena do § 158a TrŘ a prováděna jako neodkladný a neopakovatelný úkon za účasti soudce²⁴⁾.

Ani s jedním z takových návrhů nesouhlasím. Je pravdou, jak jsem výše uvedl, že dokazování velmi úzce souvisí s kriminalistikou, resp. s řadou kriminalistických metod a postupů, které se v jeho rámci realizují. Tyto metody a postupy jsou v trestním řízení použitelné pouze tehdy, pokud splňují požadavky a je k nim přistupováno způsobem, který byl v té souvislosti zmíněn výše.

Pokud bychom přece jen považovali za nezbytné upravit v trestním řádu tzv. „pachovou zkoušku“, proč by v něm neměla být obsažena i právní úprava týkající se např. odběru daktyloskopických stop, bukálních stěrů či provedení zkoušky písma obviněného a svědka, které taktéž vykazují řadu specifík? Nemyslím si, že by mělo být cílem, aby trestní řád upravoval veškeré kriminalistické metody, a to zejména s ohledem na skutečnost, že tyto metody se neustále vyvíjejí a tím odrážejí úroveň poznání v konkrétním vědním oboru. Jejich výslovná právní úprava by dle mého názoru mohla určitým způsobem zabránit právě tomuto jejich rozvoji. A navíc, pokud by ve vztahu k příslušné kriminalistické metodě došlo k jakémukoliv pokroku a změně ve stupni a vývoji poznání, zákonitě by tak byl odbor-

²²⁾ Nález ÚS ze dne 3. 8. 2000, sp. zn. II. ÚS 418/99, publikovaný ve Sbírce nálezů a rozhodnutí N 116/19 SbNU 113 [online]. [cit. 07-07-2015]. Dostupné z: <<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=33697&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

²³⁾ Nález ÚS ze dne 9. 6. 2003, sp. zn. IV. ÚS 10/2002, publikovaný ve Sbírce nálezů a rozhodnutí N 84/30 SbNU 287 [online]. [cit. 07-07-2015]. Dostupné z: <<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=42904&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

²⁴⁾ VANTUCH, P. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. Trestněprávní revue. 2008, č. 4, s. 111 nebo MAZÁK, J. Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení. Trestněprávní revue. 2009, č. 3, s. 74.

nou veřejností a praxí činěn tlak na změnu příslušné právní úpravy.

Podívejme se nyní na právní úpravu obsaženou v doposud platném a účinném trestním řádu. O povinnostech uvedených v § 114 odst. 2, resp. 3 TrŘ, na základě kterých je prováděno sejmutí pachového vzorku osoby, je třeba dotčenou osobu poučit s upozorněním, že následkem nevyhovění těmto povinnostem může být uložení pořádkové pokuty dle § 66 odst. 1 TrŘ, případně možnost překonání odporu ze strany policejního orgánu dle § 114 odst. 5 TrŘ. Jestliže se obviněný bezdůvodně odmítne podrobit odběru krve ke zjištění obsahu alkoholu dle § 114 odst. 2 TrŘ, lze na něm tento úkon vynucovat uložením pořádkové pokuty dle § 66 odst. 1 TrŘ (R 3/1983). Jak bylo již naznačeno, podezřelý a obviněný se dále poučí o možnosti překonání jeho odporu, které musí být přiměřené jeho intenzitě. Pořádkovou pokutu je nutno považovat za mírnější donucovací prostředek než přímé fyzické donucení, k jehož použití má být přikročeno až po bezvýsledném uložení pořádkové pokuty. Pořádkovou pokutu lze však uložit pouze jednou a nikoliv opakovaně²⁵⁾.

Ve vztahu ke zjištění totožnosti osoby, která se zdržovala na místě činu, a v té souvislosti na možnost sejmutí otisku pachové stopy takové osoby je třeba taktéž zmínit oprávnění vyplývající ze zákona o policii²⁶⁾, a to konkrétně zejména z jeho ustanovení § 63 odst. 3, 4 (prokázání totožnosti) a § 65 odst. 1 (získávání osobních údajů pro účely budoucí identifikace)²⁷⁾.

Ústavní soud ve vztahu v sejmutí otisku pachové stopy, jehož cílem je získání objektivně existujících důkazů pro forenzní vyšetření a které nevyžaduje aktivní jednání obviněného či podezřelého, ale toliko strpění jeho provedení, konstatoval, že nelze na ně pohlížet jako na úkon, jímž by byl obviněný či podezřelý donucován k ústavně nepřipustnému sebeobviňování (princip *nemo tenetur se ipsum accusare*)²⁸⁾. K zajištění součinnosti obviněného či podezřelého při opatřování tohoto důkazu je tudíž možno užít zákonných donucovacích prostředků, čímž je myšleno uložení pořádkové pokuty dle § 66 odst. 1 TrŘ. Jedná se totiž o postup, jehož provedení obviněný či podezřelý pouze snáší, nejčastěji má toliko

²⁵⁾ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 13. 10. 1981, sp. zn. 6 Tz 26/81, publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 3/1983.

²⁶⁾ Zákon č. 273/2008, o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále v textu jen „zákon o policii“.

²⁷⁾ Jelikož výklad těchto ustanovení by již byl nad rámec tohoto článku, srovnej ve vztahu k němu In ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. Zákon o policii s komentářem. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 203 a násl.

²⁸⁾ Toto pravidlo umožňující obviněnému neusvědčovat svou výpověď sám sebe bylo do českého ústavního pořádku, podobně jako do ústavních předpisů mnoha vyspělých demokratických států, zavedeno po vzoru Pátého dodatku americké ústavy z roku 1791 a je pokládáno za součást tzv. Bill of Rights. Doslovný text tohoto ustanovení („no person shall ... be compelled in any criminal case to be a witness against himself“ – „nikdo nesmí být v trestní věci donucován k tomu, aby vystupoval jako svědek proti sobě“) byl původně interpretován v úzkém slova smyslu tak, že zákaz donucení se vztahuje toliko k výsledku obviněného (podezřelého) nebo k jiné slovní komunikaci s obviněným. Teprve v dalším vývoji judikatury v USA a v evropských zemích došlo k rozšíření interpretace tohoto ustanovení tak, že obviněný nesmí být donucován nejen k výpovědi, ale ani k jinému aktivnímu jednání, jímž by přispíval k obstarávání důkazů proti sobě. V právní nauce je toto pravidlo vyjádřeno latinskou formulí „*nemo tenetur se ipsum accusare*“ („nikdo není povinen sám sebe obviňovat“), v americké nauce se hovoří o „*privilege against self-incrimination*“ – k tomu blíže srovnej Rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 655/06 ze dne 31. 5. 2007 nebo Musil, J. Zákaz donucování k sebeobviňování (*nemo tenetur se ipsum accusare*). Kriminalistika. 2009. č. 4, dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/4-2009-zakaz-donucovani-k-sebeobviňovani-nemo-tenetur-se-ipsum-accusare.aspx>. [online]. [cit. 05-07-2015].

povinnost strpět zajištění objektivně existujícího vzorku hmoty. Konkrétně sejmutí srovnávacího vzorku pachu je prováděno několikaminutovým přiložením pachového snímače k tělu obviněného či podezřelého. Jedná se o tzv. neinvazivní metodu odběru biologického materiálu, která je naprosto bezbolestná a není spojena s nebezpečím pro zdraví osoby, která se jí podrobuje. Tento úkon si může provést osoba sama podle pokynů policisty, může je provést též policista nebo odborný zdravotnický pracovník. Úkon, který je po technické stránce detailně popsán v interních aktech řízení Policie České republiky²⁹⁾, je zcela bezpečný, trvající několik málo minut a spojený jen s nepatrným zásahem do fyzické integrity, nijak nezatěžuje osobu ani po psychické stránce. Popsaný postup, při kterém dochází k sejmutí pachové stopy, i když se tak děje nikoliv se souhlasem obviněného (podezřelého), nelze tak apriorně chápat jako postup protiústavní, stojící v rozporu s ústavně zaručenými právy obviněných (podezřelých). Opačný výklad by ve svých důsledcích vedl k rozporu s obecným zájmem na ochraně společnosti před trestnými činy a tím, aby byly tyto činy zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Trestní řád proto k dosažení tohoto účelu zavazuje orgány činné v trestním řízení zjišťovat skutečnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch obviněného z úřední povinnosti (ex officio) tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu objasněny všechny skutečnosti důležité pro posouzení případu, včetně osoby pachatele trestného činu (§ 2 a 164 TrŘ). K tomu účelu mají přispět i předmětné úkony spadající pod ustanove-

ní § 114 TrŘ, samozřejmě za předpokladu, že při jejich provádění je dodržován postup stanovený právními předpisy. Použitá metoda musí respektovat obecné principy, na nichž je založena činnost státních orgánů, zejména musí šetřit ústavně zaručená práva a svobody dotčených osob³⁰⁾.

Z dikce § 114 TrŘ je zřejmé, že odběr pachového vzorku je povinen strpět každý, tedy i svědek či poškozený, jestliže pozitivní výsledek pachové komparace může vyvrátit jejich křivou svědeckou výpověď o tom, že na místě činu nikdy nebyli.

V.

Demonstrativní výčet důkazních prostředků je proveden v § 89 odst. 2 TrŘ, dle kterého může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání.

V té souvislosti bych zdůraznil a plně se ztotožnil s tím, že „...požadavek na dodržování zákonnosti v důkazním řízení není abstraktní ani formalistický. Naopak. Domnívám se, že je naprosto klíčový pro spravedlivý charakter trestního řízení. Žádný soud nesmí, aniž by se protivil dobré správě spravedlnosti, brát v potaz důkaz, který byl získán nikoli pouze záluďně, ale především nezákonně. Pokud tak učiní, řízení nemůže být spravedlivé ve smyslu Úmluvy...“.

Že tento výčet důkazních prostředků nepředstavuje nic nového, dokládá rakouský trestní řád z 23. 5. 1873 č. 119 ř. z. Ten mezi důkazní prostředky řadil předmět ohledání,

²⁹⁾ Pokyn ředitele Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky č. 9/2009 ze dne 1. 7. 2009, k zabezpečení jednotného postupu Policie České republiky při plnění úkolů na úseku služební kynologie, ve znění pozdějších předpisů.

³⁰⁾ Nález ÚS ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. Pl. ÚS st. 30/10, publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 439/2010 Sb. [online]. [cit. 06-07-2015]. Dostupné z: <<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=68234&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

kterým mohou být buď jakékoliv věcné důkazy, anebo osoby, na kterých byl trestný čin spáchán nebo které se ho samy dopustily. Dalším důkazním prostředkem jsou listiny, které představují zvláštní formu věcných důkazů. Předmět ohledání a listiny představují důkazy věcné. Mezi další důkazní prostředky patří znalec, respektive jeho posudek, a výslech svědka a obviněného. Uvedené důkazní prostředky patří mezi důkazy osobní.

Lze tedy konstatovat, že okruh důkazních prostředků uvedených v § 89 odst. 2 TrŘ může být doplněn jakýmkoliv dalšími důkazními prostředky, které mohou přispět k objasnění věci. Jelikož každá trestní věc je zcela individuální, domnívám se tedy, že taxativní výčet důkazních prostředků by mohl v praxi zabránit provedení důkazu jenom proto, že jej nebude možno zařadit do některé z uvedených kategorií důkazních prostředků. Žádný důkazní prostředek tak nelze a priori vyloučit proto, že jej § 89

odst. 2 TrŘ nezmiňuje. Pokud tedy důkazní prostředek neporušuje zákon, a to nejen trestní řád, a ani jej neobchází a je-li způsobilý k dokazování skutečností důležitých pro trestní řízení, lze ho použít jako důkaz. Jak jsem již uvedl, jsou to právě kriminalistické metody a jejich praktické použití v trestním řízení, které přispívají ke zjištění pravdy v trestním řízení.

Skutečnost, že metoda pachové identifikace není upravena v trestním řádu např. v rámci zvláštních způsobů dokazování upravených v § 104a a násl. TrŘ, mezi které patří konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě, které kriminalistika považuje za specifické metody kriminalistické praktické činnosti vyznačující se zvláštními postupy a metodikou či na jiném místě trestního řádu s ohledem na vše, co bylo výše uvedeno, neznamená, že by tato metoda mohla být automaticky vyloučena z důkazních prostředků jen proto, že o ní právní norma mlčí.

FRYŠTÁK, M.

**Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení
SOUHRN**

Dokazování jako procesní činnost velmi úzce souvisí s kriminalistikou. Trestní řád neupravuje používání všech kriminalistických metod ani nestanoví postup při uplatňování taktických postupů a technických prostředků, které se používají v kriminalistice. Metodou, která v praxi dlouhodobě vyvolává řadu diskuzí, je použití metody pachové identifikace/ pachové stopy jako důkazu v trestním řízení. Na podkladě rozhodovací činnosti Ústavního soudu se autor bude snažit najít odpověď na to, zda je tuto možno použít v trestním řízení jako důkaz či nikoliv a jakou má tato v té souvislosti relevanci, jelikož v odborné literatuře se v souvislosti s pachovou stopou a jejím posuzováním jako důkazu objevují různé a často velmi protichůdné názory.

FRYŠTÁK, M.

**Scent trace as evidence in criminal proceedings
SUMMARY**

Evidence as a procedural activity has a close connection to criminalistics. Code of Criminal Procedure does not stipulate usage of all criminalistics methods nor determines the procedure during exercise of tactical procedures and technical instruments that are used in criminalistics. Act of authorities active in criminal proceedings that causes a lot of disputes in practice for certain period of time is the usage of scent identification method/ scent identification as evidence in criminal proceedings. The decision making practice of Constitutional Court will be concerned as a basis to answer questions concerned to try figure out if the scent identification as evidence in criminal proceedings is admissible or not and what is its' relevance (which is the most questioned aspect according to literature).

FRYŠTÁK, M.

**Die Geruchsspur als Beweis im Strafverfahren
ZUSAMMENFASSUNG**

Die Beweisfindung hängt als Prozesstätigkeit mit der Kriminalistik sehr eng zusammen. Durch die Strafordnung wird weder die Nutzung aller kriminalistischen Methoden geregelt noch die Vorgehensweise während der Nutzung von taktischen Methoden und technischen Mitteln festgelegt, die in der Kriminalistik zur Anwendung kommen. Die Methode, die in der Praxis langfristig eine Reihe von Diskussionen hervorruft, ist die Anwendung der Methode der Geruchsidentifikation / der Geruchsspur als Beweis im Strafverfahren. Auf Grundlage der Entscheidungstätigkeit des Verfassungsgerichts versucht der Autor die Antwort auf die Frage zu finden, ob diese Möglichkeit im Strafverfahren als Beweis benutzt bzw. nicht benutzt werden kann und welche Relevanz sie in diesem Zusammenhang hat, weil in der Fachliteratur im Zusammenhang mit der Geruchsspur und deren Beurteilung als Beweis verschiedene und oft sehr widersprüchliche Meinungen vorkommen.

